

РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Проводиться порівняльний аналіз результатів формувального експерименту щодо ефективності запропонованої педагогічної системи формування продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури. Запропонована методика, яка відповідає меті й завданням нашого дослідження та дозволяє визначити індивідуально-типологічні особливості розвитку продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури. Дана методика побудована на попередньому психолого-педагогічному аналізі об'єкта дослідження та на вирішенні діагностичних завдань, за допомогою яких її можна реалізувати.

Проведено обрахунки та аналіз критеріїв (педагогічна компетентність, особистісний потенціал, інтелектуальний потенціал та дивергентне мислення), які засвідчили, що до експерименту показники в контрольній та експериментальній групах були практично однаковими, натомість після формувального експерименту якісні та кількісні показники в ЕГ значно зросли у порівнянні з КГ. Після експерименту в ЕГ порівняно з КГ значно зменшилась кількість студентів з достатнім рівнем (на початковому етапі 27,1 %, підсумковий етап – 12,3 %; у КГ було 26,7 %, а стало – 25,8 %). Водночас, в ЕГ значно зросла кількість студентів з високим рівнем продуктивного педагогічного мислення (було 27,7 %, а стало 37,2 %). За час проведення формувального експерименту показник середнього значення одержаних балів в ЕГ зріс на 0,45, а середнє квадратичне відхилення після експерименту становить $\sigma = 0,41$, що менше на 0,12 за середнє квадратичне відхилення до експерименту. це свідчить про те, що кількість студентів з високим та середнім рівнем продуктивним педагогічним мислення збільшилась, а з достатнім рівнем зменшилась (розсіювання навколо середнього значення менше), що підтверджує ефективність запропонованої нами педагогічної системи.

Ключові слова: формувальний експеримент, продуктивне педагогічне мислення, майбутні учителі фізичної культури, контрольна група, експериментальна група.

Один із основних напрямів реформування вітчизняної педагогічної освіти полягає у вирішенні проблеми виховання особистості майбутнього учителя, який би у професійній діяльності міг швидко й продуктивно мислити, приймати адекватні рішення відповідно до ситуації, що склалася та проявляти творчу ініціативу.

Нинішнє суспільство постійно вимагає підвищення професійної компетентності майбутніх педагогів, в тому числі й учителів фізичної культури, що зумовлює необхідність пошуку нових шляхів всебічного удосконалення їх професійної компетентності. Вдале формування педагогічного мислення допоможе майбутнім учителям фізичної культури ефективно розпочати педагогічну діяльність й практичне застосування знань, умінь та навичок у процесі їх самостійної професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає змогу побачити, що: велика кількість праць присвячена питанню професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема у роботах: І. Беха, В. Бондаря, І. Зязюна, Н. Кузьміної, С. Сисоевої, В. Рибалка Л. Романишиної; формування продуктивного та креативного мислення вивчали В. Андрєєва, Дж. Гілфорд, З. Калмикова, Г. Уоллес, Т. Харсон, Дж. Чаффі; досліджували проблеми педагогічного мислення у своїх працях О. Акімова, В. Вихрущ, С. Гончаренко, О. Гребенюк, А. Зубрик, М. Кашапов, В. Шахов. Зважаючи на значні доробки названих вище авторів, залишається не повністю дослідженою проблема формування продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури у процесі їх професійної підготовки.

Метою статті є визначення рівнів й порівняльному аналізі результатів формувального експерименту щодо формування продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури.

Експериментальна робота проводилася у Бердянському державному педагогічному університеті, Вінницькому державному педагогічному університеті імені М. Коцюбинського, Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, Криворізькому державному педагогічному університеті, Тернопільському національному педагогічному університеті імені В. Гнатюка, Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна та Хмельницькому національному університету.

З метою визначення ефективності формування продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури у процесі їх професійної підготовки, ми провели порівняльний аналіз результатів до та після формувального експерименту. Загальна кількість студентів, які взяли участь у експерименті становить 778 студентів (контрольні групи – 386 студентів, експериментальні групи – 392 студентів).

До початку формувального експерименту нами розроблена методика, яка дозволила відповідно щодо мети та завдань дослідження виявити індивідуально-типологічні особливості розвитку продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури. Аналіз літературних джерел та дослідження підручних методик показало, що вони не дають змоги досягнути необхідної мети. Таким чином нами була запропонована власна методика, що включає попередній психолого-педагогічний аналіз об'єкта дослідження, вирішує діагностичні завдання щодо аналізу рівня розвитку мислення студентів та їх порівняння.

Досліджуючи продуктивне педагогічне мислення майбутніх учителів фізичної культури як інтегральне утворення, ми визначили критерії діагностики та їх показники [2], які представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Діагностична модель розвитку продуктивного педагогічного мислення

№	Критерії	Показники	Методи дослідження
1.	Педагогічна компетентність	Педагогічні здібності.	Тест «Педагогічні ситуації» (Р. Немов)
		Творчі здібності	Самооцінка творчих здібностей (За Є. Тунік)
2.	Особистісний потенціал	Схильність до творчості	Опитувальник особистісної схильності до творчості Г. Девіса
		Творче мислення	Короткий тест творчого мислення (за П. Торренсом)
3.	Інтелектуальний потенціал	Індивідуальні стилі мислення.	Методика Індивідуальні стилі мислення (О. Алексійова, Л. Громова).
4.	Дивергентне мислення	Дивергентне мислення	Діагностика рівня розвитку дивергентного мислення

Перший критерій – *педагогічна компетентність*, у нашій методиці визначалася за допомогою тестів «Педагогічні ситуації» (Р. Немова) [6] та «Самооцінка творчих здібностей (Є. Тунік)» [3]. Використовуючи методи статистичної обробки результатів анкетування ми одержали характеристику рівнів (високий, середній та достатній) розвитку педагогічних здібностей майбутніх учителів фізичної культури до та після формуального експерименту (таб. 2).

Таблиця 2

Рівні розвитку педагогічних здібностей у майбутніх учителів фізичної культури

Вид контролю	Групи	Кількість студентів	Рівні					
			Високий		Середній		Достатній	
			К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
ВК	КГ	386	107	27,7	213	55,2	66	17,1
	ЕГ	392	112	28,6	211	53,8	69	17,6
ПК	КГ	386	109	28,2	214	55,4	63	16,3
	ЕГ	392	151	38,5	219	55,9	22	5,6

Аналіз експериментальних даних свідчить, що в контрольних групах (КГ) на етапі вхідного контролю (ВК) та підсумкового контролю (ПК) формуального етапу експерименту якісні та кількісні показники є відносно стабільними, тоді як в експериментальних групах (ЕГ) спостерігаються суттєві зміни в сторону покращення. Так, відсоткова кількість студентів, для яких був характерний достатній рівень знизилась з 17,6 % до 5,6 %. Натомість, результати, що відображають середній та високий рівні даного показника, збільшились відповідно на 2,1 % та 9,9 %.

Для виявлення творчих здібностей у майбутніх учителів фізичної культури було проведено дослідження згідно методики «Самооцінка творчих здібностей» (за Є. Тунік) до і після формуального експерименту. Результати статистичної обробки анкетування та їх рангування занесені в таблицю 3.

Таблиця 3

Рівні розвитку творчих здібностей майбутніх учителів фізичної культури

Вид контролю	Групи	Кількість студентів	Рівні					
			Високий		Середній		Достатній	
			к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
ВК	КГ	386	106	27,5	135	35	145	37,5
	ЕГ	392	112	28,6	135	34,4	145	37
ПК	КГ	386	106	27,5	137	35,5	143	37
	ЕГ	392	147	37,5	188	48	57	14,5

З таблиці видно, що в контрольних групах (КГ) відсоткова оцінка майбутніх учителів фізичної культури, для яких був характерний достатній рівень знизилась на 0,5 %, середній рівень зріс на 0,5 %, а високий залишився без змін. В експериментальних групах (ЕГ) спостерігаються такі зміни: відсоткова кількість студентів на достатньому рівні зменшилась на 22,5 %, на середньому та високому рівні – збільшились на 13,6 % та 8,9 % відповідно.

Другим критерієм став *особистісний потенціал* майбутніх учителів фізичної культури. Для виявлення другого критерію особистісного потенціалу майбутніх учителів фізичної культури було проаналізовано результати тестів «Особистісні схильності до творчості за методикою Г. Девіса» [7] та субтест для визначення «Творчого мислення П. Торренса» [5] до та після формульованого експерименту. Результати статистичної обробки даних особистісних схильностей до творчості представлені у таблиці 4.

Таблиця 4

Особистісні схильності майбутніх учителів фізичної культури до творчості

Вид контролю	Групи	Кількість студентів	Рівні					
			Високий		Середній		Достатній	
			Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
ВК	КГ	386	106	27,5	186	48,2	94	24,3
	ЕГ	392	110	28,1	182	46,4	99	25,5
ПК	КГ	386	108	28	189	49	89	23
	ЕГ	392	142	36,2	203	51,8	47	12

Проаналізувавши результати зведеної таблиці, можна побачити, що у експериментальних групах (ЕГ) по завершенні формульованого експерименту відбулися кількісні та якісні зрушення, так на 8,1 % збільшився високий рівень й на 13,5 % зменшився достатній рівень, в той час як у контрольних групах (КГ) результати суттєво не змінилися.

Другий тест особистісного потенціалу майбутніх учителів фізичної культури визначав фактори творчого мислення, а саме: швидкість, гнучкість, оригінальність та розробленість. Результати вихідного та підсумкового контролю наведені у таблиці 5.

Таблиця 5

Рівні розвитку творчого мислення майбутніх учителів фізичної культури

Вид контролю	Групи	Кількість студентів	Рівні					
			Високий		Середній		Достатній	
			к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
ВК	КГ	386	116	30,1	151	39,1	119	30,8
	ЕГ	392	112	28,6	159	40,5	121	30,9
ПК	КГ	386	118	30,6	154	39,9	114	29,5
	ЕГ	392	159	40,6	189	48,2	44	11,2

Якісні та кількісні здобутки експериментальних даних свідчать про позитивну динаміку у формуванні факторів творчого мислення майбутніх учителів фізичної культури у ЕГ поряд зі стабільними показниками, що не мали явної позитивної динаміки у КГ. Зокрема, результати дослідження показують, що достатній рівень в ЕГ скоротився на 19,7 % а високий виріс на 12 %.

Для визначення інтелектуального потенціалу мислення майбутніх учителів фізичної культури ми використали методику «Індивідуальні стилі мислення» (О. Алексєєва, Л. Громової) [1]. Отриманими результатами ми скористалися для визначення домінуючого стилю мислення у студентів та манери задавати питання, приймати власні рішення й визначати способи вирішення завдань. Дана методика дозволила визначити п'ять стилів мислення: синтетичний, ідеалістичний, прагматичний, аналітичний та реалістичний. Одержані результати тестування та їхній аналіз представлено у таблиці 6.

Результати рівнів сформованості індивідуальних стилів мислення аналогічно попереднім тестам показують перевагу студентів ЕГ над КГ у якісних параметрах та збільшення кількості майбутніх учителів фізичної культури у ЕГ з високим рівнем і зменшення з достатнім рівнем.

Четвертий критерій передбачав визначення рівня розвитку *дивергентного мислення* у студентів. З цією метою ми скористалися тестом діагностики розвитку дивергентного мислення [7]. Запропонований тест дав змогу визначити, наскільки майбутні учителі фізичної культури можуть продуктивно самовиражатися за допомогою малюнків. Отримані результати а також їх аналіз наводяться у таблиці 7.

За четвертим критерієм «дивергентне мислення» спостерігаються ідентичні позитивні показники у ЕГ майбутніх учителів фізичної культури порівняно з КГ, як за усіма п'ятьма компонентами мислення, так і за рівнями розвитку дивергентного мислення в сторону збільшення середнього та високого.

У таблиці 8 дано порівняльний аналіз загальних рівнів продуктивного педагогічного мислення майбутніх вчителів фізичної культури за чотирма критеріями відповідно на етапах вихідного контролю (ВК) та підсумкового контролю (ПК) експерименту.

Таблиця 6

Рівнів сформованості індивідуальних стилів мислення майбутніх учителів фізичної культури

Вид контролю	Групи	К-ть студентів	Стилі	Рівні					
				Високий		Середній		Достатній	
				к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
ВК	КГ	386	С	21	5,4	48	12,4	19	4,9
			І	22	5,7	42	10,9	22	5,7
			П	19	4,9	39	10,1	20	5,2
			А	16	4,1	45	11,7	19	4,9
			Р	20	5,2	12	3,1	22	5,7
	ЕГ	392	С	23	5,9	47	12,0	21	5,4
			І	22	5,6	44	11,2	21	5,4
			П	20	5,1	40	10,2	20	5,1
			А	17	4,3	43	11,0	19	4,8
	КГ	386	Всього	98	25,4	186	48,2	102	26,4
ЕГ			392	Всього	101	25,8	187	47,7	104
ПК	КГ	386	С	21	5,4	46	11,9	19	4,9
			І	22	5,7	42	10,9	20	5,2
			П	20	5,2	40	10,4	20	5,2
			А	16	4,1	44	11,4	19	4,9
			Р	20	5,2	17	4,4	20	5,2
	ЕГ	392	С	33	8,4	50	12,8	10	2,6
			І	30	7,7	46	11,7	8	2,0
			П	28	7,1	43	11,0	9	2,3
			А	21	5,4	44	11,2	11	2,8
	КГ	386	Всього	99	25,6	189	49	98	25,4
ЕГ			392	Всього	141	36	198	50,5	53

Таблиця 7

Рівні розвитку дивергентного мислення майбутніх учителів фізичної культури

Вид контролю	Групи	К-ть студентів	ОПМ	Рівні					
				Високий		Середній		Достатній	
				к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
ВК	КГ	386	Ш	105	27,2	172	44,6	109	28,2
			Г	101	2,6	177	4,6	110	2,8
			О	100	25,9	179	46,4	108	28,0
			Р	103	26,7	182	47,2	101	26,2
			Об	101	26,2	170	44,0	115	29,8
	ЕГ	392	Ш	98	25,0	189	48,2	105	26,8
			Г	103	26,3	185	47,2	104	26,5
			О	102	26,0	179	45,7	111	28,3
			Р	99	25,3	184	46,9	109	27,8
	КГ	386	Середнє	102	26,4	176	45,7	108	27,9
ЕГ			392	Середнє	101	25,8	183	46,7	108
ПК	КГ	386	Ш	107	27,7	176	45,6	103	26,7
			Г	103	2,7	181	4,7	102	2,6
			О	103	26,7	183	47,4	100	25,9
			Р	104	26,9	186	48,2	96	24,9
			Об	103	26,7	174	45,1	109	28,2
	ЕГ	392	Ш	145	37,0	210	53,6	37	9,4
			Г	137	34,9	202	51,5	53	13,5
			О	135	34,4	206	52,6	51	13
			Р	148	37,8	211	53,8	33	8,4
	КГ	386	Середнє	104	26,9	180	46,6	102	26,5
ЕГ			392	Середнє	141	36	206	52,6	45

Таблиця 8

Загальні рівні продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури (у %) (за чотирма компонентами)

Рівні		Контрольна група				Експериментальна група			
		I кр.	II кр.	III кр.	IV кр.	I кр.	II кр.	III кр.	IV кр.
ВК	Високий	27,6	28,8	27,5	26,4	28,6	28,4	28,1	25,8
	Середній	45,1	43,7	48,2	45,7	44,1	43,4	46,4	46,7
	Достатній	27,3	27,5	24,3	27,9	27,3	28,2	25,5	27,5
	$\bar{x}$	2	2,01	2,03	1,99	2,02	2	2,02	1,98
ПК	Високий	27,9	29,3	28	26,9	38	38,4	36,2	36
	Середній	45,5	44,5	49	46,6	52	45,5	51,8	52,6
	Достатній	26,6	26,2	23	26,5	10	16,1	12	11,4
	$\bar{x}$	2,02	2,03	2,05	2	2,28	2,27	2,24	2,25

Аналіз даних вихідного контролю формувального експерименту вказує на те, що до початку проведення формувального експерименту суттєвої відмінності між контрольною та експериментальною групами за сумою усіх чотирьох критеріїв не спостерігалось.

Натомість на підсумковому контролі, як показують результати зведеної таблиці 8, можна побачити, що у ЕГ по завершенні формувального експерименту відбулися кількісні та якісні зміни у порівнянні з КГ за усіма чотирма критеріями. Так у ЕГ на 8,1 % збільшився високий рівень й на 13,5 % зменшився достатній рівень, в той час як у КГ результати суттєво не змінилися. Аналіз результатів дає підстави стверджувати, що запропонована нами педагогічна система формування продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури виявилася ефективною.

Порівнюючи результати були використані формули для обчислення середньої вибіркової $\bar{x}$ (1) та середнього квадратичного відхилення $\sigma(2)$ [4]. У таблиці 9, пропонуємо загальну динаміку статистичних характеристик продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури за чотирма компонентами на етапах ВК та ПК формувального експерименту.

Таблиця 9

Динаміка статистичних характеристик продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури

Групи	Рівень (x _i)	ВК			ПК		
		n _i	$\bar{x}$	σ	n _i	$\bar{x}$	σ
ЕГ	Високий	27,7	2	0,53	37,2	2,45	0,41
	Середній	45,2			50,5		
	Достатній	27,1			12,3		
КГ	Високий	27,6	2	0,52	27,8	2,02	0,51
	Середній	45,7			46,4		
	Достатній	26,7			25,8		

Порівняльний аналіз всіх компонентів показав, що в ЕГ порівняно з КГ значно зменшилась кількість студентів з достатнім рівнем (на етапі ВК було 27,1 %, ПК – 12,3 %; у КГ було 26,7 %, а стало – 25,8 %). Водночас, у ЕГ значно збільшилась кількість студентів з високим рівнем продуктивного педагогічного мислення (було 27,7 %, а стало 37,2 %). За час проведення експерименту показник середнього значення одержаних балів в ЕГ зріс на 0,45, а середнє квадратичне відхилення після експерименту становить $\sigma=0,41$, що менше на 0,12 за середнє квадратичне відхилення до експерименту, це свідчить про те, що кількість студентів з високим та середнім рівнем продуктивним педагогічним мислення збільшилась, натомість з достатнім рівнем зменшилась (розсіювання навколо середнього значення менше).

Узагальнені результати проведених обрахунків проілюстровано за допомогою гістограм (рис. 1). Їх аналіз також свідчить, що після формувального експерименту якісні показники в ЕГ значно зросли у порівнянні з КГ.

Позитивні характеристики впливу експериментальної роботи були одержані за допомогою обчислення коефіцієнтів зростання показників і статистичної характеристики генеральної середньої величини генеральної сукупності, що підтверджує ефективність запропонованої нами педагогічної системи формування продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури.

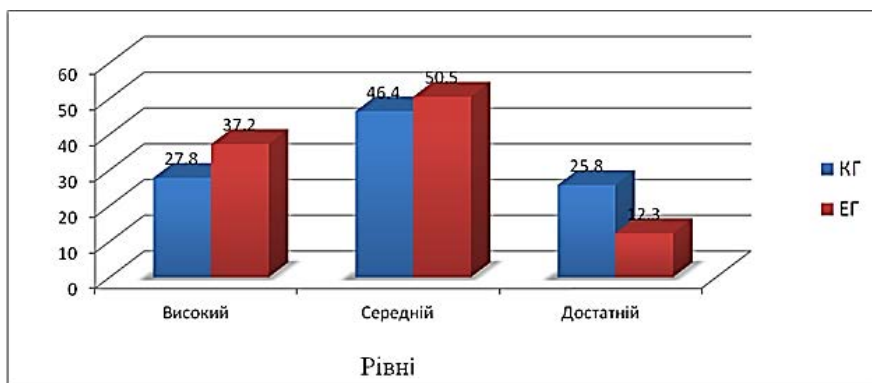

Рис. 1. Гістограма студентів КГ і ЕГ на етапі ПК

Висновки. У відповідності до мети й завдань нашого дослідження ми розробили власну методику, яка дозволила виявити індивідуально-типологічні особливості розвитку продуктивного педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури та визначити впливи інноваційних технологій навчання

Загальний аналіз результатів проведених підрахунків та порівняння критеріїв (педагогічна компетентність, особистісний потенціал, інтелектуальний потенціал та дивергентне мислення) підтверджує, що перед початком експерименту показники в контрольній та експериментальній групах були практично однаковими, натомість після формульованого експерименту якісні та кількісні показники в ЕГ значно зросли у порівнянні з КГ.

Порівняльний аналіз критеріїв та компонентів показав, що у ЕГ порівняно з КГ суттєво знизилась кількість студентів з достатнім рівнем (на етапі ВК було 27,1 %, ПК – 12,3 %; у КГ було 26,7 %, а стало – 25,8 %). Натомість, в ЕГ значно збільшилась кількість студентів з високим рівнем продуктивного педагогічного мислення (було 27,7 %, а стало 37,2 %).

Перспективи подальших розвідок дослідження будуть присвячені проектуванню отриманих результатів у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Використана література:

1. Алексеев А. А., Громова Л. А. Поймите меня правильно или книга о том, как найти свой стиль мышления, эффективно использовать интеллектуальные ресурсы и обрести взаимопонимание с людьми. СПб. : Экономическая школа, 1993. 352 с.
2. Гуменюк С. В. Теорія і практика формування педагогічного мислення майбутніх учителів фізичної культури: монографія. Тернопіль: Крок, 2017. 405 с.
3. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности. СПб. : Питер, 2009. 448 с.
4. Кыверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике. Таллин: Валгус, 1980. 334 с.
5. Лосева А. А. Психологическая диагностика одаренности: учебное пособие для вузов. Москва : Академический Проект Трикста, 2004. 176 с.
6. Немов Р. С. Психология: учебник для студентов высш. пед. учебных заведений. В 3 книгах. Книга. 2. Психология образования 2-е издание. Москва : Просвещение ; ВАДОС, 1995. С. 448-453.
7. Пашнев Б. К. Психодиагностика обдарованості. Харків : Вид. група «Основа»: «Триада +», 2007. 128 с.

References:

1. Alekseev, A.A., Gromova, L.A. (1993). Poymite menya pravilno ili kniga o tom, kak nayti voy stil myishleniya, effektivno ispolzovat intellektualnyie resursyi i obresti vzaimoponimanie s lyudmi [Do not get me wrong or a book on how to find your own style of thinking, use intellectual resources efficiently and find mutual understanding with people]. SPb., Ekonomicheskaya shkola, 352 p. [in Russian].
2. Gumenyuk, S.V. (2017) Teoriia i praktyka formuvannia pedahohichnoho myslennia maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Theory and practice of forming pedagogical thinking of future physical education teachers]. Ternopil: Krok, 405 p. [in Ukrainian].
3. Ilin, E.P. (2009). Psihologiya tvorchestva, kreativnosti, odarennosti [Psychology of creativity, creativity, giftedness]. SPb.: Piter, 448 p. [in Russian].
4. Kyiveryalg, A.A. (1980). Metodyi issledovaniya v professionalnoy pedagogike [Research Methods in Professional Pedagogy]. Tallin: Valgus, 334 p. [in Estonia].
5. Loseva, A.A. (2004). Psihologicheskaya diagnostika odarennosti: uchebnoe posobie dlya vuzov [Psychological diagnosis of giftedness: a textbook for universities]. Moskva: Akademicheskii Proekt Triksta, 176 p. [in Russian].
6. Nemov, R.S. (1995). Psihologiya: uchebnyk dlya studentov vyssh. ped. uchebnyih zavedeniy. V 3 kn. Kn. 2. Psihologiya obrazovaniya 2-e izd [Psychology: textbook for students of higher. Ped. educational institutions. In 3 books. Book 2. Educational Psychology 2-nd Edition]. Moskva: Prosveschenie: VADOS, pp. 448-453. [in Russian].
7. Pashniev, B.K. (2007). Psykhodiahnostyka obdarovanosti [Psychodiagnosis of giftedness]. Kh. Vyd. hrupa «Ossnova»: «Triada +», 128 p. [in Ukrainian].

Humenyuk. S. V. Analysis of pedagogical experiment results on the productive pedagogical thinking of future physical education teachers

The article deals with the comparative analysis of the formative experiment results on the effectiveness of the proposed pedagogical system of the productive pedagogical thinking formation of future physical education teachers. A method is elaborated in accordance with the aim and tasks of our research, which allowed us to identify individual and typological peculiarities of the productive pedagogical thinking of future physical education teachers. The method is based on the preliminary psychological and pedagogical analysis of the object of our study and on the fulfillment of the diagnostic tasks by which it can be implemented.

The calculations and analysis of criteria (pedagogical competence, personal potential, intellectual potential and divergent thinking) were carried out, which showed that the indicators in the experimental and control groups were practically the same. However, the qualitative and quantitative indicators in the experimental group went up considerably after the formative experiment in comparison with the control group. After the experiment in EG the number of students with a sufficient level of thinking decreased significantly in comparison with CG (at the initial stage was 27,1 % that changed at a final stage to 12,3 %; in CG was 26,7 % and became 25,8 % respectively). At the same time, a number of students with the productive pedagogical thinking increased greatly in EG (with 27,7 % at the beginning and 37,2 % at the final stage). The indicator of the mean value of the grades increased by 0,45 in EG, and the mean square deviation was $\sigma=0,41$, which was less by 0,12 than the mean square deviation before the experiment. This means that the number of students with high and medium levels of productive pedagogical thinking increased, and with the sufficient level decreased (the dispersion is smaller around the medium level), which proves the effectiveness of our proposed pedagogical system.

Key words: formative experiment, productive pedagogical thinking, future physical education teachers, control group, experimental group.

УДК 371.134 : 378.3

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-1.31>

Гурін Р. С., Тімова Г. В., Яций О. М.

СТАН РІВНІВ АКМЕОЛОГІЧНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Зміна освітньої парадигми в напрямку Нової української школи та входження України до Європейського освітнього простору підвищує попит на конкурентноздатних фахівців в освітній галузі. Зважаючи на це, впровадження основ педагогічної акмеології в навчальний процес закладів вищої освіти набуває першочергового значення.

Метою статті є висвітлення й аналіз результатів діагностики рівнів акмеологічного становлення майбутніх учителів на констатувальному етапі експерименту. Під акмеологічним становленням майбутніх учителів розуміємо шлях від соціальної адаптації до професійної самореалізації, під час яких формується життєвий досвід, що залежить від активності, суб'єктивних і об'єктивних чинників, розвитку компетентності, педагогічного мислення, а також емоційно-ціннісного ставлення до дійсності. Це є підґрунтям для розгляду акмеологічного становлення майбутніх учителів за допомогою таких складових, як-от: діяльнісна (полягає у формуванні в студентів умінь самореалізації, що виявляється в траєкторіях обрання педагогічного професіоналізму); індивідуалізаційна (спрямовує студентів на розвиток самосвідомості, що характеризується позитивною Я-концепцією, від рівня сформованості якої залежить їх успіх під час навчання); особистісна (характеризується спрямуванням студентів на саморозвиток, що визначає найвищий рівень професійного розвитку).

Відповідно до вищевказаних складових створено й дібрано мануал діагностувальних методик. Упродовж констатувального етапу експерименту високий рівень акмеологічного становлення майбутніх учителів діагностовано у 9,8 % студентів ЕГ та 11,1 % студентів КГ, задовільний – у 36,6 % студентів ЕГ та 39,5 % студентів КГ. На низькому рівні – 53,6 % студентів ЕГ та 49,4 % студентів КГ.

Ключові слова: майбутні вчителі, акмеологічне становлення, діагностика, складові, показники, констатувальний етап.

Вступ. Актуальність дослідження зумовлена зміною освітньої парадигми в напрямку Нової української школи та входження України до Європейського освітнього простору, що підвищує попит на конкурентноздатних фахівців. За цих умов особливої уваги потребує підготовка майбутніх учителів, здатних не тільки компетентно виконувати професійну діяльність, а й прагнути до досягнення акме упродовж професійного шляху.

Водночас аналіз наукового фонду та практичної організації освітнього процесу у закладах вищої освіти дозволив виявити низку суперечностей між: сучасними вимогами щодо акмеологічного становлення майбутніх учителів, формування у них здатності до навчання, саморозвитку, самовдосконалення в умовах ціложиттєвого навчання та відсутністю необхідного навчально-методичного забезпечення щодо неперервної професійної педагогічної підготовки; потребою у підготовці вчителів-професіоналів та недостатньою мотивацією вчителів до неперервного особистісного та професійного розвитку (Н. Гузій).